

Yttrande angående remiss SOU 2023:66 För barn och unga i samhällsvård

S2023/03032

Bakgrund

Lunds kommun har getts möjlighet att yttra sig över förslagen i SOU 2023:66 För barn och unga i samhällsvård. Arbetsmarknads- och socialnämnden yttrar sig för Lunds kommuns räkning.

Övergripande synpunkter på utredningens förslag

Lunds kommun anser att det är viktigt att säkerställa att barn och unga som placeras utanför det egna hemmet alltid ska garanteras trygghet, säkerhet och en i övrigt god vård. Utredningens förslag, när de läses som en helhet, kan bidra till detta.

En inledande synpunkt är att ett flertal av utredningens lagförslag är så detaljerade att de i sin utformning istället bör framgå av förordning, myndighetsföreskrifter eller allmänna råd.

Flera förslag i utredningen omfattar områden där socialnämnden inte har ensamt ansvar och rådighet. Många av de identifierade utmaningarna beror inte på otydlig lagstiftning utan på att andra huvudmän inte fullt ut tar sitt ansvar för exempelvis hälso- och sjukvård eller anpassat stöd i skola, samtidigt som socialnämnderna ska säkerställa god vård för barnet. Detta är inte i tillräcklig utsträckning uppmärksammat i utredningen och flera förslag riskerar att driva på en utveckling där socialnämnden behöver kompensera för andra aktörer.

Nedan redogörs för övriga synpunkter på utredningens förslag.

2024-03-05

Diarienummer

ASN 2023/0240

Kapitel 4. Nationell styrning och uppföljning

4.4.1 Samhällsvård för barn och unga

Lunds kommun tillstyrker förslaget om termen samhällsvård som benämning för all vård av barn och unga under 21 år som vårdas utanför det egna hemmet med stöd av SoL eller LVU.

Kapitel 5. Socialnämndens ansvar för en stärkt vårdkedja

5.5.2 Stärkt och förtydligat ansvar för socialnämnden att ge barn och unga i samhällsvård god vård

För att förtydliga socialnämndens skyldigheter när det gäller vårdens innehåll föreslås en bestämmelse i SoL om att god vård innefattar att vården utförs med omtanke under gynnsamma uppväxtförhållanden, att stöd och hjälp ges även utöver det som ges genom placeringen, att behov av kontakt och umgänge med närstående tillgodoses samt att nämnden verkar för att behov av utbildning, hälso- och sjukvård och tandvård tillgodoses.

Lunds kommun tillstyrker förslaget men anser att det behöver förtydligas och avgränsas, gentemot andra aktörers ansvar, exempelvis barn- och ungdomspsykiatri och skola.

5.5.3 Starkare rätt för barn och unga att komma till tals och framföra klagomål

Lunds kommun avstyrker förslaget att den särskilt utsedde socialsekreteraren döps om till särskilt utsedd barn- och ungdomshandläggare för att tydliggöra att en sådan ska finnas oavsett placeringsform och ålder och ha en viss kompetens.

Kommunen delar inte utredningen bedömning att en sådan förändring behövs. Arbetet som utredningen eftersträvar hos socialnämnderna kan bedrivas redan idag. När så inte är fallet rör det sig inte om otydlig lagstiftning utan om otillräckliga förutsättningar utifrån exempelvis kompetensförsörjning.

5.5.4 Socialnämnden ska besluta om var barnet eller den unge ska vistas under vårdtiden

Utredningen föreslår bland annat att socialnämnden formellt ska besluta om var barn eller unga under 21 år ska vistas vid vård enligt SoL, både initialt och vid ändring av var vården ska utföras. Dessa beslut föreslås bli möjliga att överklaga. Lunds kommun avstyrker förslagen kring beslut och överklagbarhet då nuvarande regler bedöms tillräckliga. Ytterligare reglering, och den ökade

2024-03-05

Diarienummer

ASN 2023/0240

administration detta medför, kan inte anses vara en motiverad användning av samhällets resurser. Om förslagen ändå genomförs tillstyrker kommunen utredningens förslag att besluten ska kunna delegeras till anställd.

Redan idag anses vissa beslut om verkställighet av ett beviljat bistånd enligt SoL vara överklagbara, se exempelvis HFD 2012 ref 11. Eftersom det är fråga om frivilliga insatser kan också samtycke till vården återtogs av parterna om de inte är nöjda med exempelvis en ändrad vistelse. Utredningen redogör inte för vilken prövning domstolen ska göra vid ett överklagande, se HFD 2015 ref 36 för motsvarande resonemang kring beslut enligt 11 § LVU.

5.5.5 Ny reglering för LVU i det egna hemmet

Utredningen föreslår att socialnämnden ska få besluta om särskilda villkor för unga som vårdas med stöd av 3 § LVU som förutsättning för att vårdas i det egna hemmet, t.ex. särskilda insatser och drogtester. Vad gäller krav på drogtester finns det fördelar med att kunna ställa upp villkor om drogtester som förutsättning för vård i det egna hemmet, men det krävs ytterligare överväganden kring detta. Det finns inte i utredningen några närmare resonemang kring ett hur ett sådant krav förhåller sig regeringsformens skydd mot påtvingat kroppsligt ingrepp eller rätten till privatliv enligt Europakonventionen.

Utredningens förslag om att LVU ska kunna inledas i hemmet ger upphov till oklar gränsdragning avseende föräldraansvar och socialnämndens ansvar. Det finns redan idag möjlighet att använda 22 § LVU, så kallat mellantvång, för situationer där det behövs insatser i form av öppenvård men där det saknas samtycke. Detta används i låg utsträckning eftersom det är svårt att genomföra i praktiken. Att utöka möjligheterna att använda tvångsvård i situationer där barnet fortsatt befinner sig i sin hemmiljö, anser nämnden kan medföra att det fattas fler beslut med stöd av LVU men där det inte i tillräcklig utsträckning säkerställer en förändrad situation för barnet. I utredningen framgår att det som avses kan vara placering i den andre förälderns hem, vilket är bra, men det kan göras inom ramen för befintlig lagstiftning.

5.5.6 Socialnämndens ansvar för att noga följa vården tydliggörs

Lunds kommun anser att detta arbete redan bedrivs genom nuvarande lagstiftning men ser det som positivt att utredningen lyfter fram att våldsutsatthet särskilt ska uppmärksammas vid uppföljningarna. Det finns starkt forskningsstöd för att barn som

2024-03-05

Diarienummer

ASN 2023/0240

utvecklar eget beteende har egen historia av våldsproblematik som inte alltid uppmärksammas.

5.5.8 Tydligare stöd till vårdnadshavare och föräldrar

Lunds kommun tillstyrker förslaget att socialnämnden ska ansvara för att ge råd och stöd till vårdnadshavare för att främja kontakten och umgänget med barnet, men avstyrker däremot reglering av stödets längd som behöver bedömas individuellt. Stöd erbjuds redan idag. Vårdnadshavare som helt saknar insikt i vad som föranlett samhällsvården är en särskild utmaning som kan påverka mottagligheten för det stöd som ges.

5.5.11 Förslag angående bestämmanderätt

Utredningen föreslår ett förtydligande av 11 § fjärde och femte stycket LVU kring bestämmanderätt för barnet under vårdtiden. Lunds kommun har inga invändningar mot förslaget men efterfrågar ett förtydligande kring bestämmanderätten vid medicinsk vård och behandling som inte är akut eller har koppling till varför barnet vårdas enligt LVU, till exempel frågan om barnet ska vaccineras enligt det allmänna vaccinationsprogrammet. Se JO:s yttrande över betänkandet Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71).

Lunds kommun vill också framhäva vikten av att främja ett gott samarbete med vårdnadshavare och att ta hänsyn till föräldraansvaret även då bestämmanderätten tillkommer nämnden.

Kapitel 6. Stärkt kvalitet i familjehemsvård

6.6.14 Utredning av tillstånd ska inledas skyndsamt och max ta sex månader

Utredningen föreslår att när en anmälan om intresse för att vara familjehem har kommit in till socialnämnden ska beslut om att inleda eller inte inleda utredning om tillstånd fattas skyndsamt. Nämnden ska alltid inleda utredning om någon har anmält intresse för att få tillstånd till att bli nätverkshem.

För att förhindra att socialnämnden lägger onödig tid och resurser på enskilda hem som av olika anledningar uppenbart inte är lämpade att bli familjehem, anser utredningen att nämnden kan fatta beslut om att inte inleda utredning om tillstånd. Beslut att inte inleda utredning är inte överklagbara enligt SoL. Utredningen föreslår samtidigt att om nämnden har inlett utredning men finner att tillstånd inte ska ges, är detta beslut överklagbart (se 6.6.15 nedan).

2024-03-05

Diarienummer

ASN 2023/0240

Lunds kommun anser att en sådan utformning av naturliga skäl blir rättsosäker och avstyrker den därför. Om beslut om tillstånd ska kunna överklagas ska utredning i så fall alltid inledas oavsett vilken kategori av familjehem det rör sig om. Då ärendet enligt förvaltningslagens bestämmelser endast ska utredas i den omfattning som dess beskaffenhet kräver, kan beslut att inte meddela tillstånd vid uppenbar olämplighet fattas utan större arbetsinsats.

6.6.15 Beslut om tillstånd som familjehem får överklagas enligt Sol

Lunds kommun avstyrker förslaget om en rätt att överklaga beslut om tillstånd för familjehem. Tillståndet bör inte anses vara en civil rättighet enligt art. 6 Europakonventionen. Vidare rör det sig inte om en stöd- eller hjälpinsats från kommunens sida, vilket medför att den föreslagna regleringen inte hänför sig till insatser som vanligtvis ses som överklagbara beslut. Utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv finns det vidare risker för att förslaget medför ytterligare arbete samt ökade kostnader för kommuner och domstolar. Nämnden ser inte det som en rimlig prioritering av samhällets resurser.

Förtydligande och reglering efterfrågas kring om det ska ha passerat viss tid mellan att tillstånd inte meddelats och att samma hem återigen anmäler intresse. Detta gäller särskilt om besluten ska vara överklagbara.

Kapitel 8 Stärkt kvalitet i HVB och stödboende

8.5.2 Förutsättning för placering i HVB

Utredningen anser att vård på HVB endast ska ges ske om vården bäst kan tillgodoses där. Lunds kommun anser att vårdform redan idag bedöms utifrån barnets bästa och att det därför är oklart på vilket sett den föreslagna regleringen fyller någon funktion. Det kan finnas omständigheter som socialnämnden inte har rådighet över som påverkar, såsom avsaknad av andra alternativ eller villkor från vårdnadshavare i situationer där inte LVU är tillämpligt.

Kapitel 11 Fortsatt samhällsvård efter 18 års ålder och stöd efter samhällsvård

11.6.2 Stöd efter vården ska ingå i en skälig levnadsnivå för unga upp till 25 år

Utredningens föreslår en ny bestämmelse om att för barn och unga som har varit i samhällsvård ska det från 16 års ålder ingå i en skälig

2024-03-05

Diarienummer

ASN 2023/0240

levnadsnivå att upp till 25 års ålder få känslomässigt stöd samt stöd med frågor som rör boende, utbildning, arbete, ekonomi, tandvård, och hälso- och sjukvård efter att samhällsvården avslutats.

Lunds kommun avstyrker förslaget. Utredningen önskar lagstifta att en ansökan om bistånd enligt SoL för de uppräknade ändamålen, alltid ska beviljas. Den föreslagna regleringen frångår alltså den individuella behovsprövningen och låter bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL gälla en hel grupp. Förslaget är därmed ett tydligt avsteg från vad som annars gäller för rätt till bistånd och att nämnden ska utreda varje enskild persons förutsättningar, behov och förmågor. Så som förslaget är utformat kommer det också att gälla oavsett barnets ålder vid tiden för placering, liksom placeringens längd. Det är oklart hur förslaget ska tillämpas i relation till exempelvis de som söker asyl eller de som efter avslutad samhällsvård inte längre har rätt att vistas i landet.

Det är också oklart hur nivån på stödet kommer utvecklas i rättspraxis.

Kapitel 12. Konsekvenser av förslagen

12.2.3 Ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Lunds kommun anser att kostnaden för vissa förslag är för lågt beräknade. Detta gäller särskilt beräkningen av hur många som kommer ha rätt till fortsatt vård efter 18 år och kostnaden för dessa placeringar.

De ekonomiska konsekvenserna av förslaget om utbildningskrav för personal på HVB/stödboende motsvaras inte av den lönestatistik som finns på området, utan genomförande av förslaget kommer bli betydligt dyrare.

Övrigt

I övrigt tillstyrker Lunds kommun utredningens förslag eller lämnar dem utan erinran.

Annika Pettersson
Arbetsmarknads- och socialdirektör